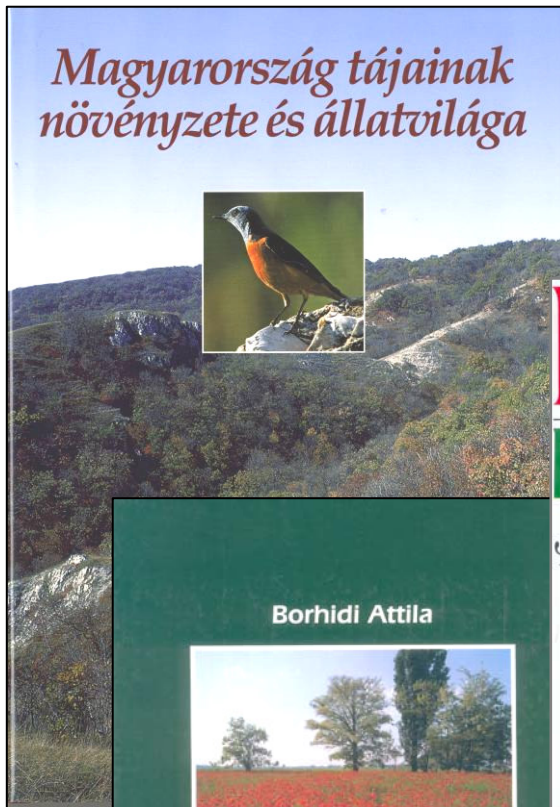

BEVEZETŐ

KORÁBBI ORSZÁGOS NÖVÉNYZETI SZINTÉZISEK

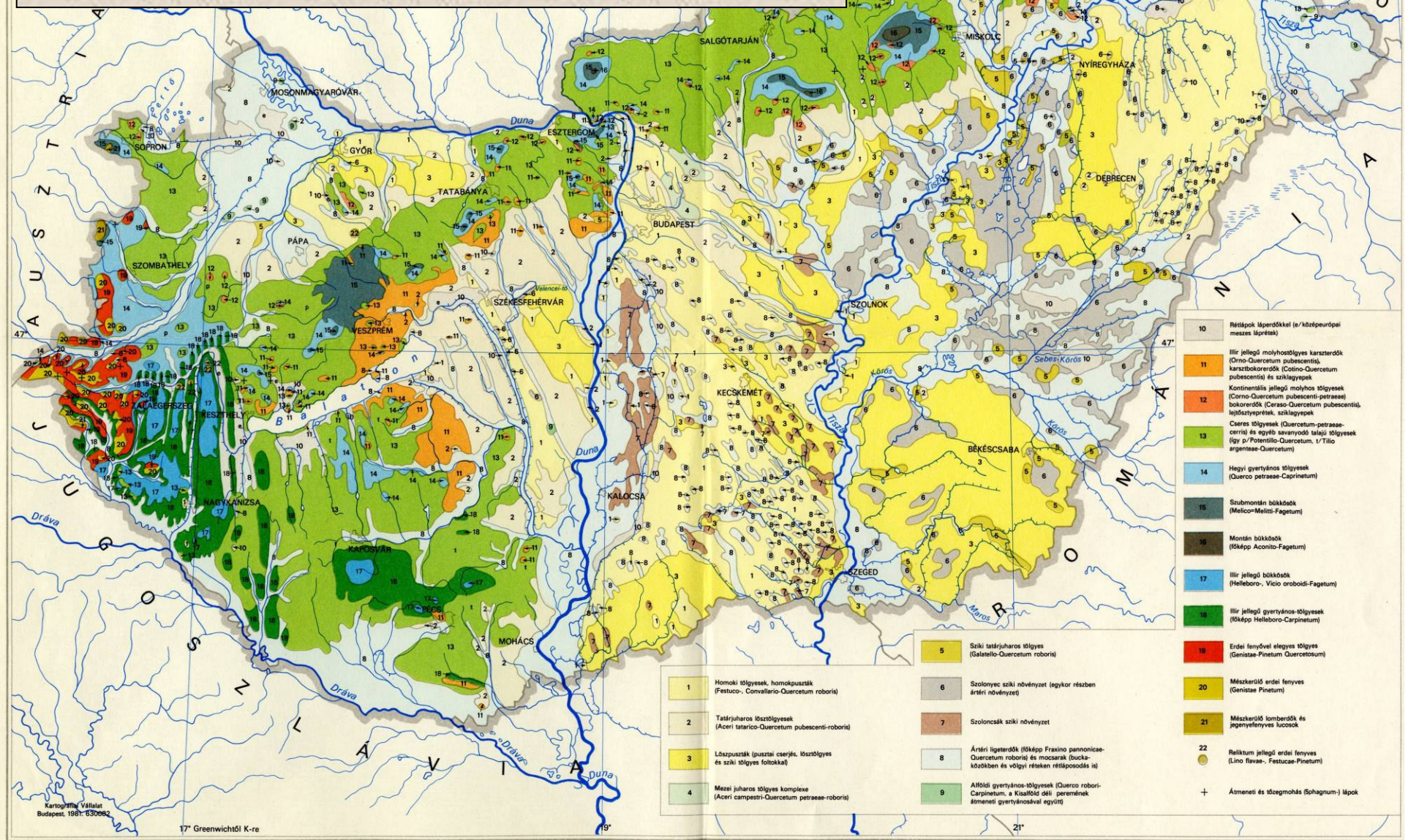

Modern

módszertanú
adatgyűjtések az
aktuális állapotról
2002-től

- magyar flóra (FLÓRA)
- növénytársulások (CoenoDatRef)
- növényzeti örökség (MÉTA)

Az egyetlen országos vegetációtérképünk: Zólyomi Bálint térképe az utolsó természeti növénytakaróról (1989)

Mi az Á-NÉR?

Á-NÉR= Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer
Magyarország növényzetének és élőhelyeinek térképezéséhez
napjainkban leggyakrabban használt, többszörösen tesztelt és javított
élőhely-osztályozási rendszer.

Mi a célja?

Célja, hogy a Magyarországon zajló vegetációtérképezések számára egy
országosan koherens, teljes tájat fedő élőhely-osztályozási rendszert
biztosítson.

- általános célú, országos rendszer

(Helyi vagy speciális célú vegetációtérképezéseknél ennél finomabb, a helyi táji
jellegekhez jobban illeszkedő kategóriákkal célszerű dolgozni.)

Az Á-NÉR első változata 1997-ben a **Nemzeti Biodiverzitás-monitorozási Rendszer** (NBmR) fejlesztéseként jelent meg.

A kategóriarendszer első módosítása 2001-ben történt (mÁ-NÉR).

2003-ban a Magyarország növényzeti örökségét térképező, MÉTA-program (Magyarország Élőhelyeinek Térképi Adatbázisa) számára átdolgozták. (**Á-NÉR 2003**).

A bemutatásra kerülő **Á-NÉR 2007**, a 2003-as változat javított és az Á-NÉR 1997, másodlagos és mesterséges felszíneket osztályozó kategóriáival kiegészített anyagát tartalmazza.

Így **az Á-NÉR 2007 a teljes hazai tájat fedő, koherens rendszer.**

Az NBmR programjaiban ezen új rendszer használata kötelező, de más célú térképezések során is e megújított rendszert érdemes használni.

Magyarország élőhelyei

Részletes rész I.

Nagy József
2010.

Készült a MÉTA Forrás CD, 2010 anyagainak a felhasználásával
Összeállította: Molnár Zs., Bíró M. és Horváth F. MTA ÖBKI, Vácrátót

Természetes fátlan élőhelytípusok csoportjai

Hínárnövényzet (A)

Nádasok és mocsarak (B)

Forrásgyepek és tőzegmohás lápok (C)

Nedves gyepek és magaskórósok (D)

Domb- és hegyvidéki gyepek (E)

Szikesek (F)

Nyílt szárazgyepek (G)

Zárt száraz és félszáraz gyepek (H)

Nem ruderalis pionír növényzet (I)

Másodlagos, jellegtelen fátlan élőhelytípusok

Egyéb fátlan élőhelyek (O)

Hínárnövényzet

A1 - Állóvízi sulymos, békalencsés, rucaörömös, tócsagazos hínár

A23 - Tündérrózsás, vízitökös, rencés, kolokános (láptavi) hínár

A3a - Áramlóvízi, (nagylevelű) békaszőlős, tündérfátylas hínár

A4 - Békaliliomos és más lápi hínár

A5 - Szikes, víziboglárkás, tófonalas vagy csillárkamoszatos hínár

A1 - Állóvízi sulymos, békalencsés, rucaörömös, tócsagazos hínár:

Meghatározása: Eutróf állóvizek lebegő és sekélyen gyökerező egyéves, magas borítású hínártársulásai és hínárállományai. Az országban sokfelé előforduló, de összességében kis kiterjedésű élőhely.

© Mesterházy Attila
MÉTA Fotótár

Termőhely:

Duzzasztott folyószakaszok, víztározók, tavak nyugodt, sekély vizű öbleiben és folyók holtmedreiben fordulnak elő. Fajaik az eutróf állóvizeket jelzik.

Állománykép:

Jellemzőek a víz felszínén elhelyezkedő levélrózsák.

Általában fajszegény, magas borítású társulások, egyfajú állományok is előfordulhatnak.

Állományai a vízáramlás miatt keveredhetnek (komplexeket alkothatnak) más élőhelyek fajaival pl. tündérrózsával, tündérfátyollal.

Az A1 élőhely jellemző, állományalkotó fajai

Regenerációs potenciál:

Általában könnyen regenerálódik. A propagulumokat pl. *békalencse* fajok esetében vízimadarak könnyen terjeszthetik.

Fajaik invázív, „gyomjellegűek”, mindig magas egyedszám / borítási értéket „próbálnak” elérni.

A tartós szárazra kerülés az állományok pusztulását okozza.

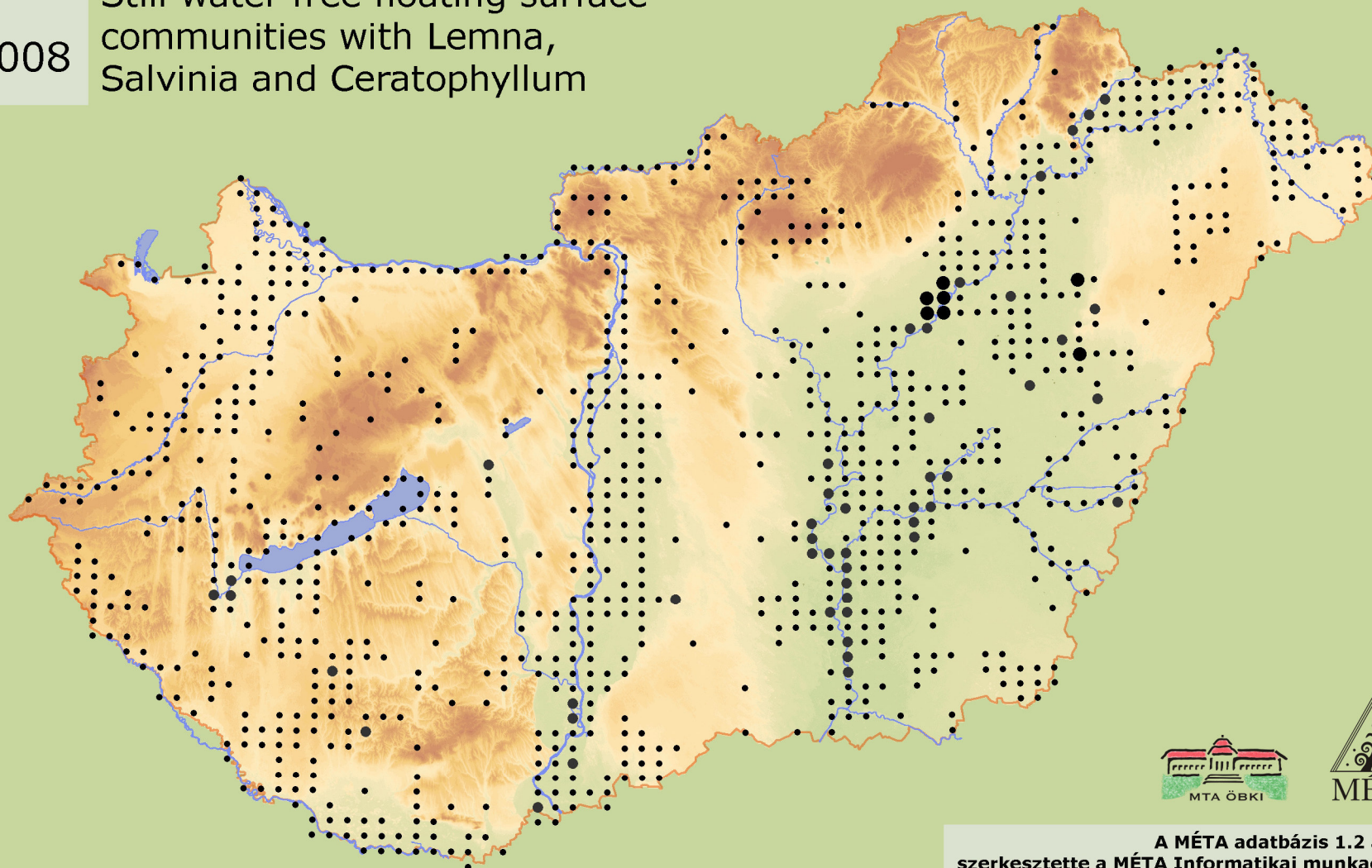
Hullámtéri holtmedrekben árvizek után az állományok gyorsan regenerálódnak.

A1

2008

Állóvízi sulymos, békalencsés, rucaörömös, tócsagazos hínár -

Still water free floating surface
communities with Lemna,
Salvinia and Ceratophyllum

A MÉTA adatbázis 1.2 alapján
szerkesztette a MÉTA Informatikai munkacsoport
MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete
Vácrátót, 2008. november

Országos kiterjedése 6200 ha.

Az állományok 80%-a a Tiszai-Alföldön található, a Dunai-Alföldön (600 ha) a Duna-síkra szorítkozik.

Másutt szórványos.

Legnagyobb állományai morotvákban (a Tisza, Duna, Körösök és Bodrog mentén) vannak, valamint a Kis-Balatonban és a Tisza-tóban.

A23 - Tündérrózsás, vízitökös, rencés, kolokános (láptavi) hínár:

Meghatározása: A láposodás kezdeti stádiumát jelző, többnyire nagytermetű, gyökérrel rögzült hínárnövények többé-kevésbé összefüggő gyepe a víz felszíne fölé emelkedő dekoratív virágokkal.

© Bölöni János
© MÉTA fotótár

Termőhely:

Természetes és mesterséges morotvák, valamint nagyobb csatornák, extenzíven használt halastavak jellemző növényzettípusa. Ezek vize álló vagy lassú mozgású, disztróf (humuszos). A víz a tözegképződés miatt sötétbarna színű.

Állománykép:

Jellemzőek a nagy méretű, vízfelszínen kiterült levelek és tőlevélrózsák. A fajok dekoratívak, a nagy úszó (tündérrózsa, vizitök), vagy a víz fölé emelkedő (kolokán) leveleik alapján is könnyen azonosíthatók.

Az A23 élőhely jellemző állományképei

Regenerációs potenciál:

Az évelő fajok (tündérrózsa, vizitök) jól tűrik a nagy vízszint-ingadozásokat és akár több hónapot is képesek átvészelni a nedves iszapban.

Teljes kiszáradás esetén akár 2-3 év múltán a vízminőség és megfelelő vízmélység helyreállása után képesek újra megtelepedni.

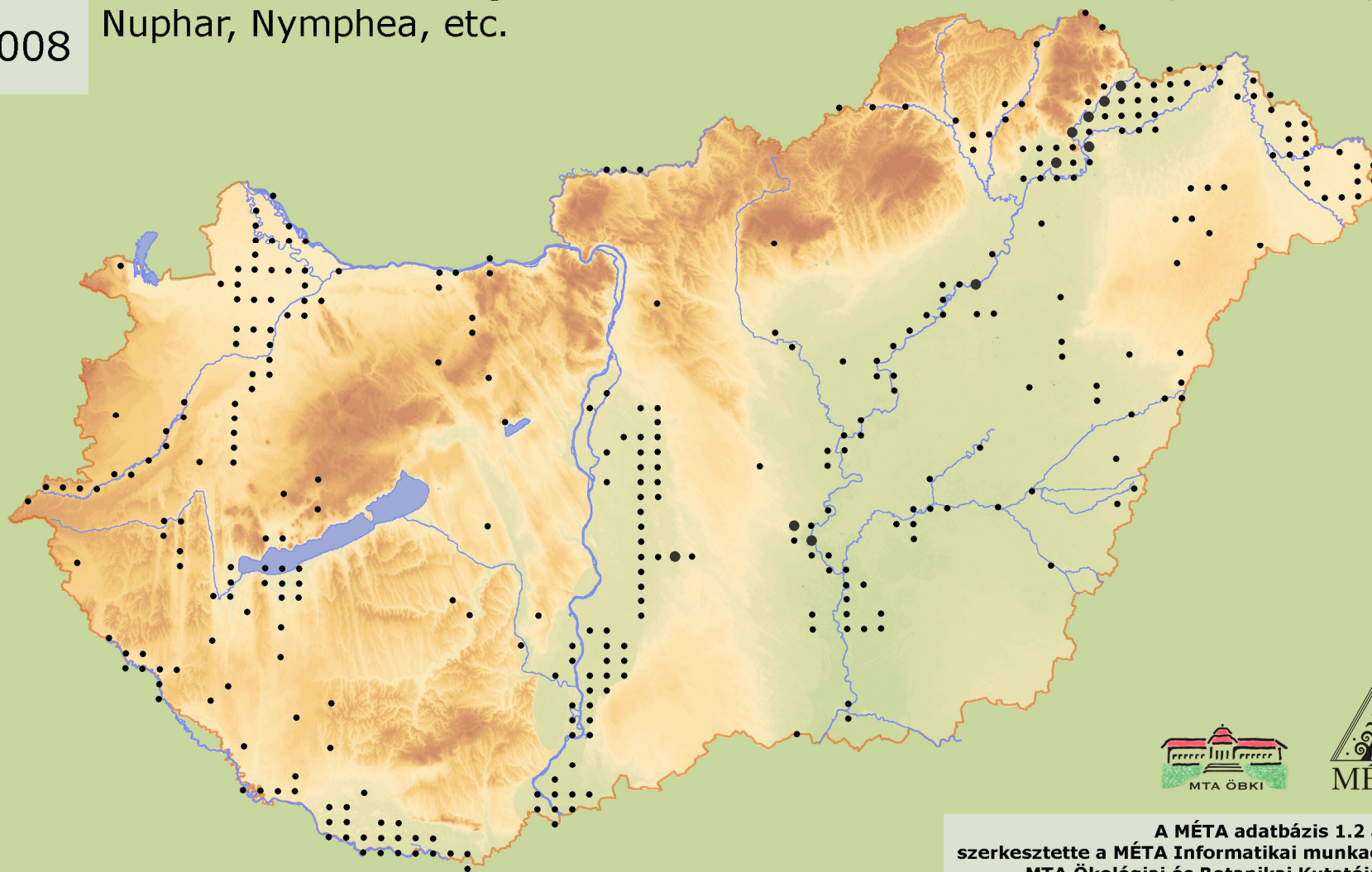
Regenerációját korlátozza a túlzott tápanyagterhelés, az élővízzel való folyamatos átöblítés és a lecsapolás.

A23

2008

Tündérrózsás, vízitökös, rencés, kolokános (láptavi) hínár -

Still water free floating surface communities with *Utricularia*, *Stratiotes*, *Nuphar*, *Nymphaea*, etc.

A MÉTA adatbázis 1.2 alapján
szerkesztette a MÉTA Informatikai munkacsoport
MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete
Vácrátót, 2008. november

Szórványos elterjedésű, nem gyakori élőhely (900 ha).

A Tiszai-Alföldön (580 ha), különösen a Bodrogtközben és a Beregszatzmári-síkon (itt közel 400 ha).

Szórványos a Dunai-Alföldön (110 ha), ahol főleg a Duna- és a Dráva-síkon fordul elő.

A Kis-Balatonban 150 ha.

Másutt ritka.

A3a – Áramló vízi, (nagylevelű) békaszőlős, tündérfátylas hínár:

Meghatározása: A víz mozgását elviselő, többnyire nagytermetű, alámerült (szubmerz) és vízfelszíni (emerz), gyökérrel rögzült, élő, pionír hínártársulások.

© Mesterházy Attila
MÉTA Fotótár

Termőhely:

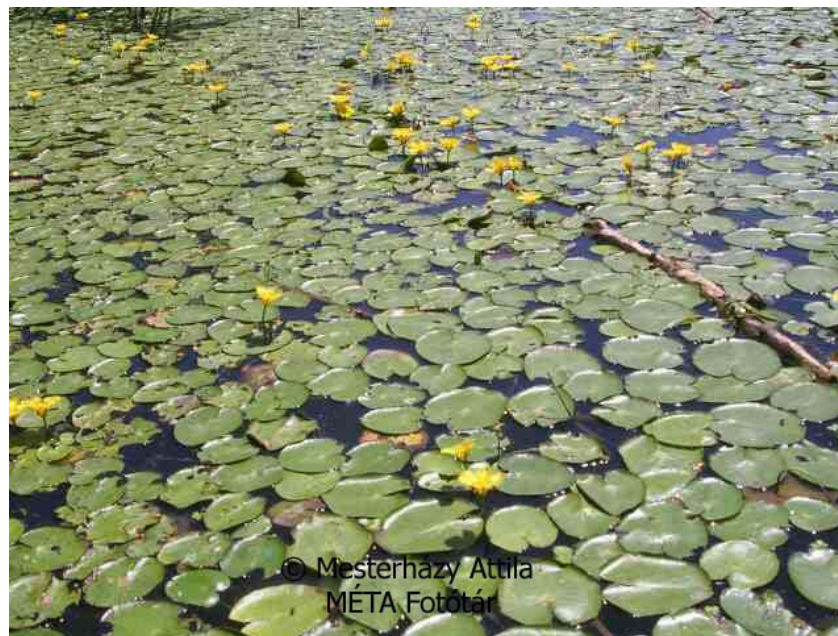
Állandó vagy periodikus vízáramlású, sekély vizű, legalább a vegetációs időszakban állandó vízszintű, visszaduzzasztott folyószakaszokon, csatornáknban, patakokban, nagyobb vízfelületű tavakban jelennek meg.

Állománykép:

Jellegzetes pionír növénytársulások, jól tűrik a bolygatást és az erősebb áramlást is elviselik. Nagyobb tavainkban jellegzetes, kör alakú „polikormonokat” alkotnak.

Eutróf állóvízi [A1] fajokkal keveredhet, pl. tündérfátyolhínár – sulymos.

Az A3a élőhely jellemző állományalkotó fajai

Regenerációs potenciál:

Általában könnyen regenerálódnak. Generatív és vegetatív szaporodásuk lehetővé teszi, hogy az élőhelyen gyorsan elszaporodjanak.

Vegetatív szaporodásuk több módon történhet:

A./ tarackszerű hajtással.

B./ földalatti hajtáson kialakuló gumóval.

C./ letöredezett legyökeresedő hajtásdarabokkal.

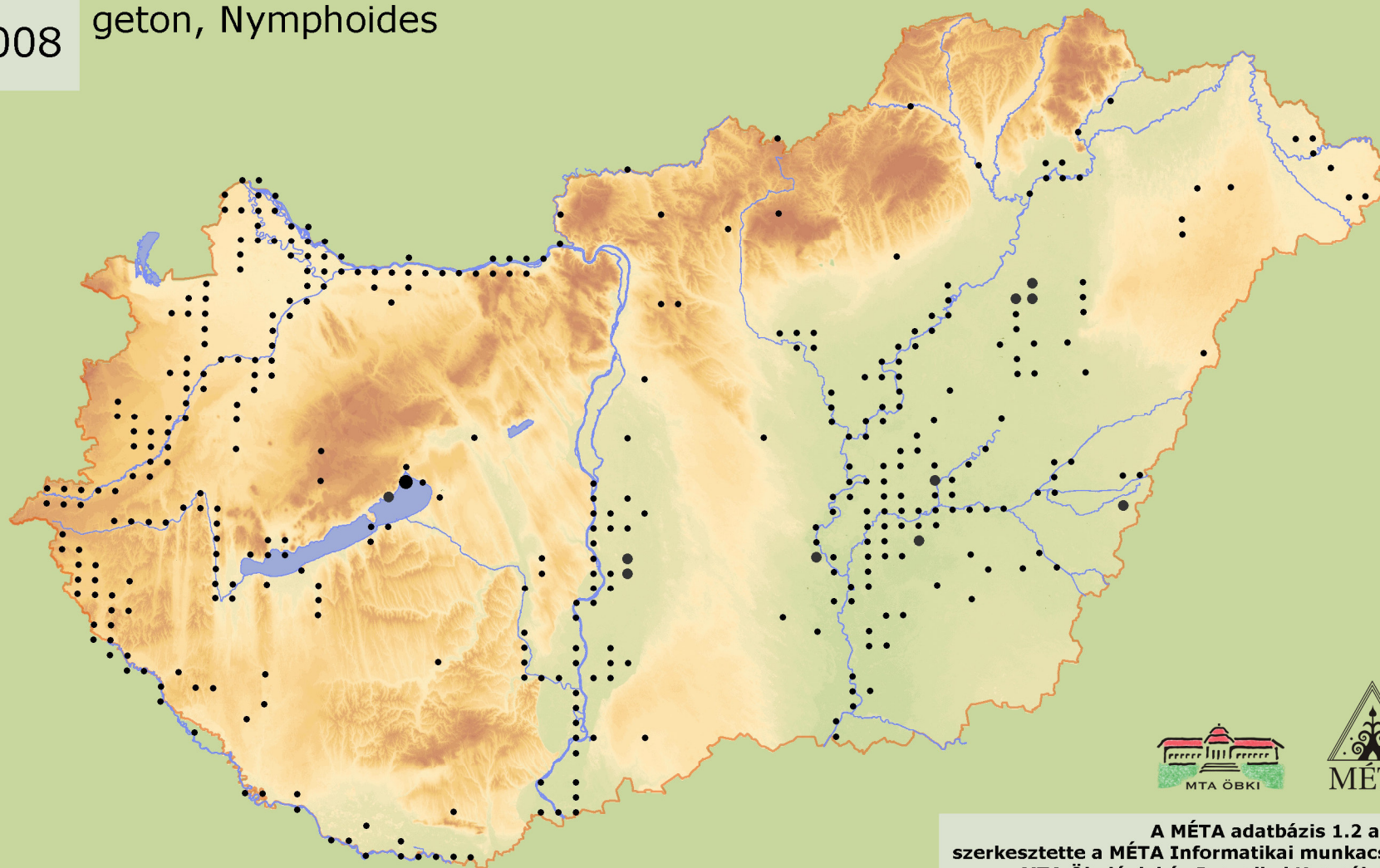
A regenerációt gátolja a folyamatos vízszintingadozás, továbbá a vízszennyezés.

A3a

2008

Áramlónvízi, (nagylevelű) békaszőlős, tündérfátylas hínár -

Rooted submerged and floating vegetation of watercourses with Potamogeton, Nymphoides

A MÉTA adatbázis 1.2 alapján
szerkesztette a MÉTA Informatikai munkacsoport
MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete
Vácrátót, 2008. november

Jelenlegi hazai kiterjedése kb. 1000 ha.

Az állományok zöme a Tiszai-Alföldön él (620 ha).

A Dunai-Alföldön (120 ha) a Duna- és a Dráva-síkon gyakoribb.

A Balatonban kb. (230 ha).

Másutt ritka.

A4 - Békaliliomos és más lápi hínár:

Disztróf és oligotróf vizek, főleg láptavak melegkedvelő, lebegő vagy sekélyen gyökerező hínártársulásai, főleg *békaliliommal*-val és *Aldrovanda*-val.

Termőhely:

Humuszban gazdag, általában tőzegesedett, átlátszó „barna és fekete” vizű láptavakban, láposodó holtmedrekben, láperdőkben, ingólápokon kialakuló hínártársulások.

Állományai természetes vízállapotokat jeleznek.

Állománykép:

A békaliliomos tavasszal, a víz színe fölött nagy, osztott, csillag alakú levelekkel, kiemelkedő nagy virágzatokkal, összefüggő virágszőnyeget alkot, ősszel talajfelszíni gyepet képez.

Az A4 élőhely jellemző állományalkotói

Regenerációs potenciál:

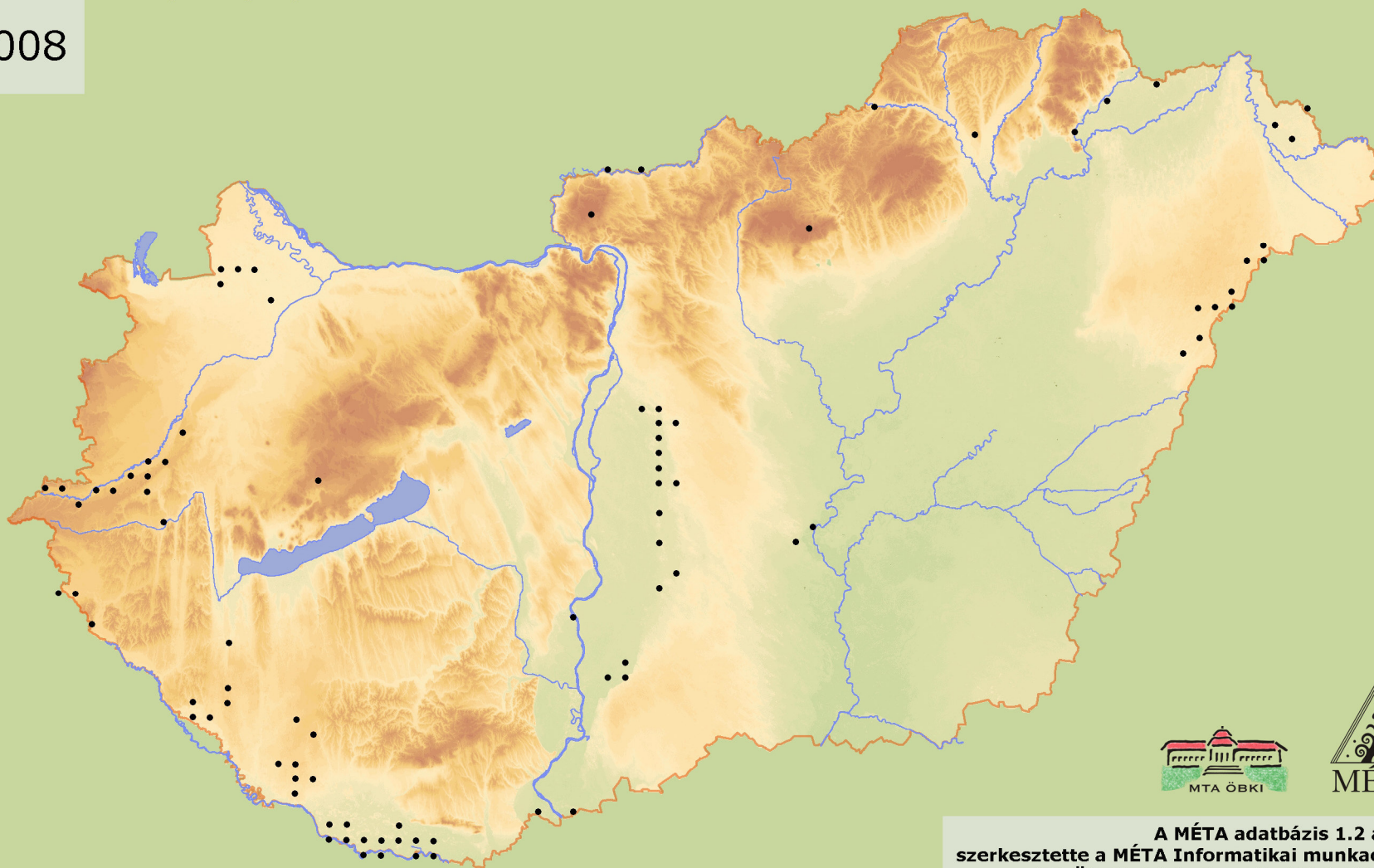
Csak abban az esetben kedvező, ha az élőhelyi feltételek biztosítottak.

Vízrendezés vagy szabályozás, azaz lecsapolás, vízvisszatartás, duzzasztás, vagy mesterségesen felszíni vízből történő vízutánpótlás az állományokat kipusztítja.

A4

Békaliliomos és más lápi hínár - Euhydrophyte communities of fens

2008

A MÉTA adatbázis 1.2 alapján
szerkesztette a MÉTA Informatikai munkacsoport
MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete
Vácrátót, 2008. november

Magyarország egyik legritkább élőhelye.

Jelenlegi hazai kiterjedése alig 10-11 hektár.

Elsősorban a Dunántúl nyugati és déli részén (Hanság, Rába-mente, Belső-Somogy, Dráva-sík), valamint a kiskunsági lápvidékeken (Turjánvidék és Őrjeg), valamint a Dél-Nyírségben fordulnak elő kis állományai.

A5 - Szikes, víziboglárkás, tófonalas vagy csillárkamoszatos hínár:

Meghatározás: Kis termetű, gyökerező hínárnövények sekély, szikes tavakban vagy tócsákban élő, úszó (*víziboglárka*) vagy alámerült (*tófonal*, *békeszőlő*, *csillárkamoszat*) fajszerű hínárvegetációja.

Termőhely:

Felmelegedő vizű, szikes, vagy szikesedő állóvizű tavak, pocsolyák.

Állománykép:

Vegetációját kizárólag sókedvelő egyéves és évelő növényfajok alkotják.

Többnyire kis termetű, laza szerkezetű, vékony szálas levelű hínárnövényekből álló alámerült gyökerező hínár.

Nyár közepére a sekély vizű élőhelyek kiszáradhatnak.

Az A5 élőhely jellemző állományalkotó fajai

Regenerációs potenciál:

Az évelő fajok általában könnyen regenerálódnak.

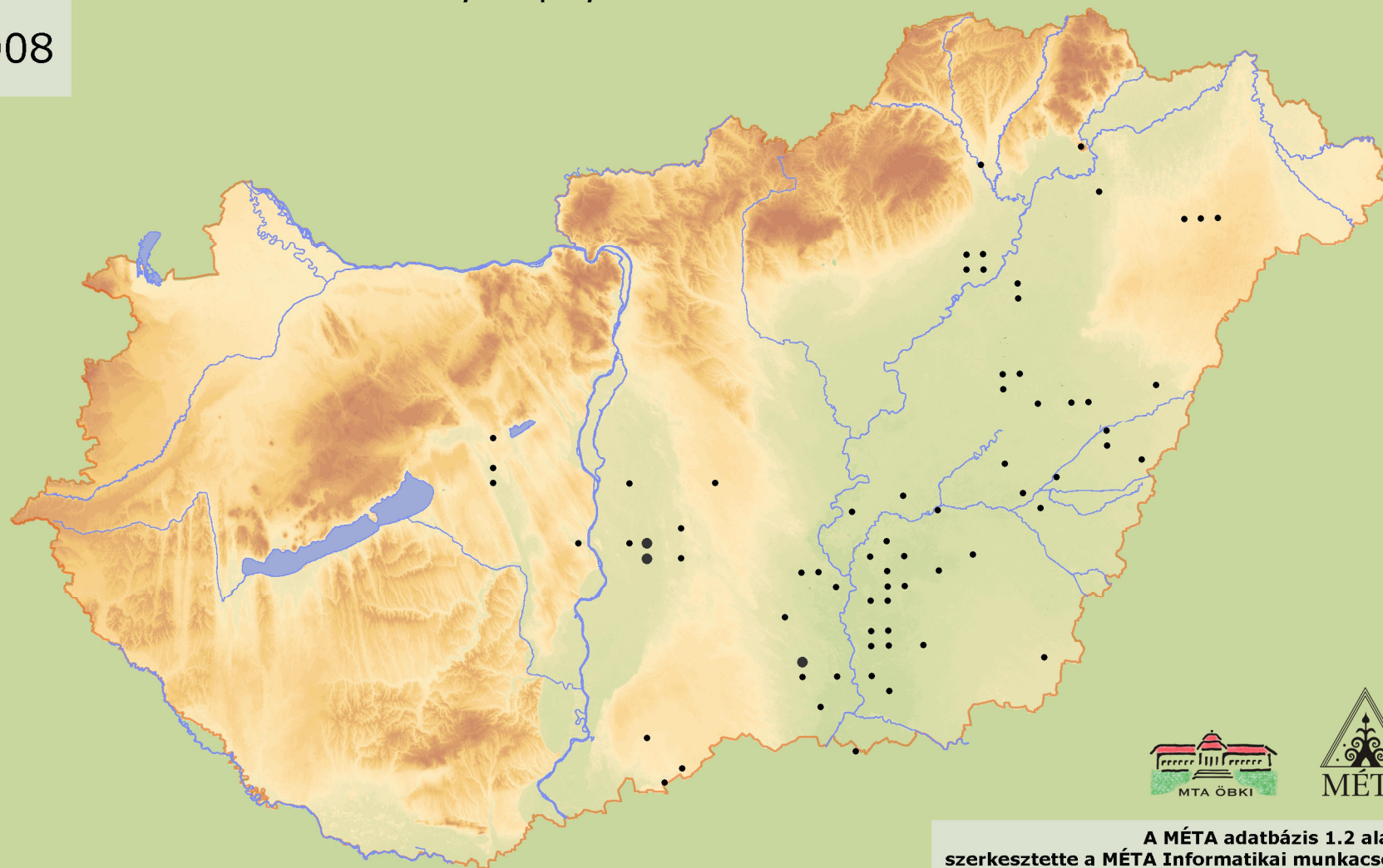
Az egyéves fajok regenerációjáról keveset tudunk.

A leromlás, degradálódás okai: mesterséges kiédesülés (talajvíz vagy felszíni vízutánpótlás miatt), víz tápanyagterhelése (szennyvíz bevezetés).

A5

Szikes, víziboglárkás, tófonalas vagy csillárkamoszatos hínár -
Athalassal saline euhydrophyte communities

2008

A MÉTA adatbázis 1.2 alapján
szerkesztette a MÉTA Informatikai munkacsoport
MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete
Vácrátót, 2008. november

Időjárástól függően változó kiterjedésű, ritka élőhely.

600-800 ha-ra becsülhető az országos kiterjedése.

A Dunai-Alföldön inkább szikes tavakban fordul elő (kb. 400-600 ha),
a Tiszai-Alföldön pedig szikes vizű csatornáknál (kb. 60 ha).

A Fertő tóban kb. 150 ha.

Nádasok és mocsarak

B1a – Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások

B1b - Nádas úszólápok, lápos, tőzeges nádasok és télisásosok

B2 - Harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet

B3 - Vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídőrös, mételykórós mocsarak

B4 - Lápi zsombékosok

B5 - Nem zsombékoló magassásrétek

B6 – Zsiókás, sziki kákás és nádas szikes vízű mocsarak

BA - Csatornák, szabályozott patakok, mesterséges tavak parti zónájában és közvetlen partközeli víztestében kialakult fragmentális mocsarak és kisebb hínarasok

B1a – Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások:

Meghatározás: Vizek, vízpartok magas, legyökerezett, tőzeget nem képező, sűrű lágyszárú növényzete a *Phragmites australis*, a *Typha latifolia* és a *T. angustifolia* fajok dominanciájával. A természetesebb állományok termőhelyét a vegetációs időszak legalább egy részében víz önti el.

Termőhely:

A folyók, lassú folyású patakok hullámterének, tavak, holtágak parti zónájának, mocsaraknak vízzel átitatott talajú részein.

Az ilyen állományokban a víz nem pang, a terület nem láposodik.

A növények állandóan vízben állnak, vagy a vegetációs időszak legalább egy részében termőhelyüket víz önti el.

Állománykép:

Magas (akár 2-3 méteres), általában vízben álló, jórészt homogén, áthatolhatatlan növényzeti foltok. Az erős konkurencia miatt viszonylag fajszegény állományokat alkotnak.

A pusztuló nádasokra jellemző a “babásodás”, amikor a nyílt víz felé megbomlik a nádas egysége, és kisebb foltok (babák) alakulnak ki.

A „B1a” élőhely jellemző állományalkotó fajai

Regenerációs potenciál:

Akár gyengébb vízellátottság mellett is nagyon jól regenerálódnak. Mivel a nád és a gyékény a víz és a part határvonalán tudnak megtelepedni (itt csíráznak), ezért a regenerációt legjobban a part kiépítése gátolja.

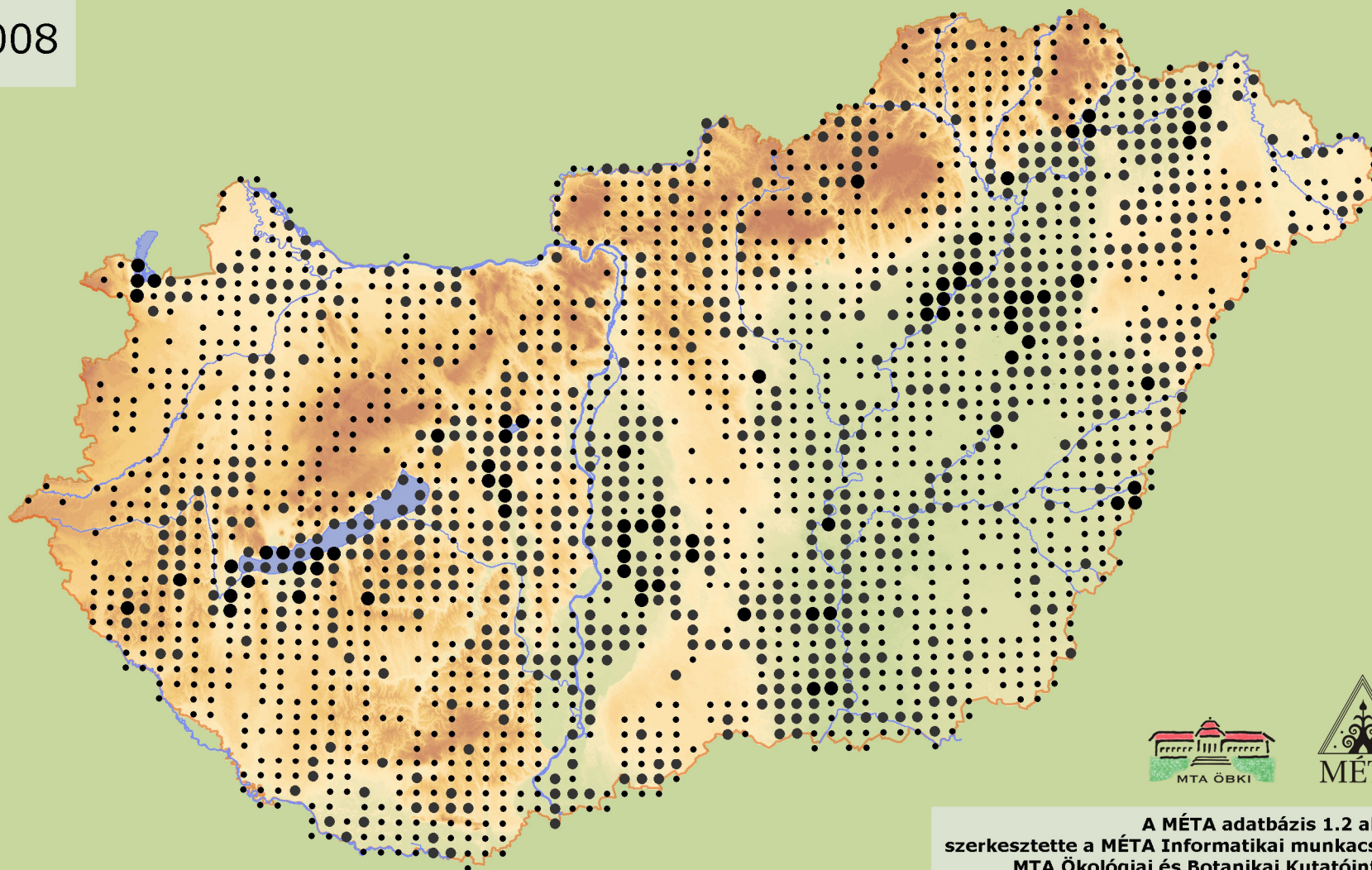
A nádvágógéppel történő nádaratás babásodást idézhet elő.

A nádas élőhelyek gyors elárasztása esetén a nádas kipusztulhat, mert a sekély vízhez adaptált ökotípus nem képes (hirtelen) alkalmazkodni a magas vízborításhoz.

B1a

Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások -
Non peaty reed and Typha beds

2008

A MÉTA adatbázis 1.2 alapján
szerkesztette a MÉTA Informatikai munkacsoport
MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete
Vácrátót, 2008. november

Magyarország egyik leggyakoribb fátlan élőhelytípusa, kiterjedése jelenleg közel 60000 ha.

Leggyakoribb a Tiszai-Alföldön (24700 ha), de gyakori a Dunai-Alföldön is (15000 ha). Az egykori árterületeken és lápok helyén gyakori.

Kisebb kiterjedésű a Kisalföldön (5800 ha) és a Dunántúli-dombságban (7600 ha), (főként a Kis-Balatonban).

Más tájegységekben is sokfelé előfordul.

B1b - Nádas úszólápok, lápos, tőzeges nádasok és télisásosok:

Meghatározás: Rhizómás, nagytermetű vízparti lágyszárúak által alkotott úszó (lebegő) és gyökerező lápok. Semleges vagy disztróf vizek felszínén kialakult növényegyüttesek, ezek mederre gyökerezett származékai vagy eleve sekély vízben gyökerező, láposodott, tőzeges talajú nádasok, télisásosok. Az úszó formák közül ide a nád, gyékény, télisás, magassás fajok, tőzegpáfrány uralta lápok tartoznak.

Termőhely:

Sík- és dombvidéki tavak, folyók holtágai, amelyek vizének kémhatása semleges vagy enyhén savas.

Jellemzően a víz szerves anyagokban gazdag lápi víz.

Állománykép:

A tőzegképző nádasok gyakran fajgazdagok, magas növésűek.

A gyékényesek, sásosok és télisásosok kinézete a leggyökerezettekéhez hasonló.

A *tőzegpáfrány* szőnyegeket alkothat a vízfelszínen.

A „B1b” élőhely jellemző állományképei és fajai

Regenerációs potenciál:

Amennyiben a termőhelyi adottságok kedvezőtlené válnak, akkor nincs esély regenerációra, és a B1a élőhely alakul ki a helyén.

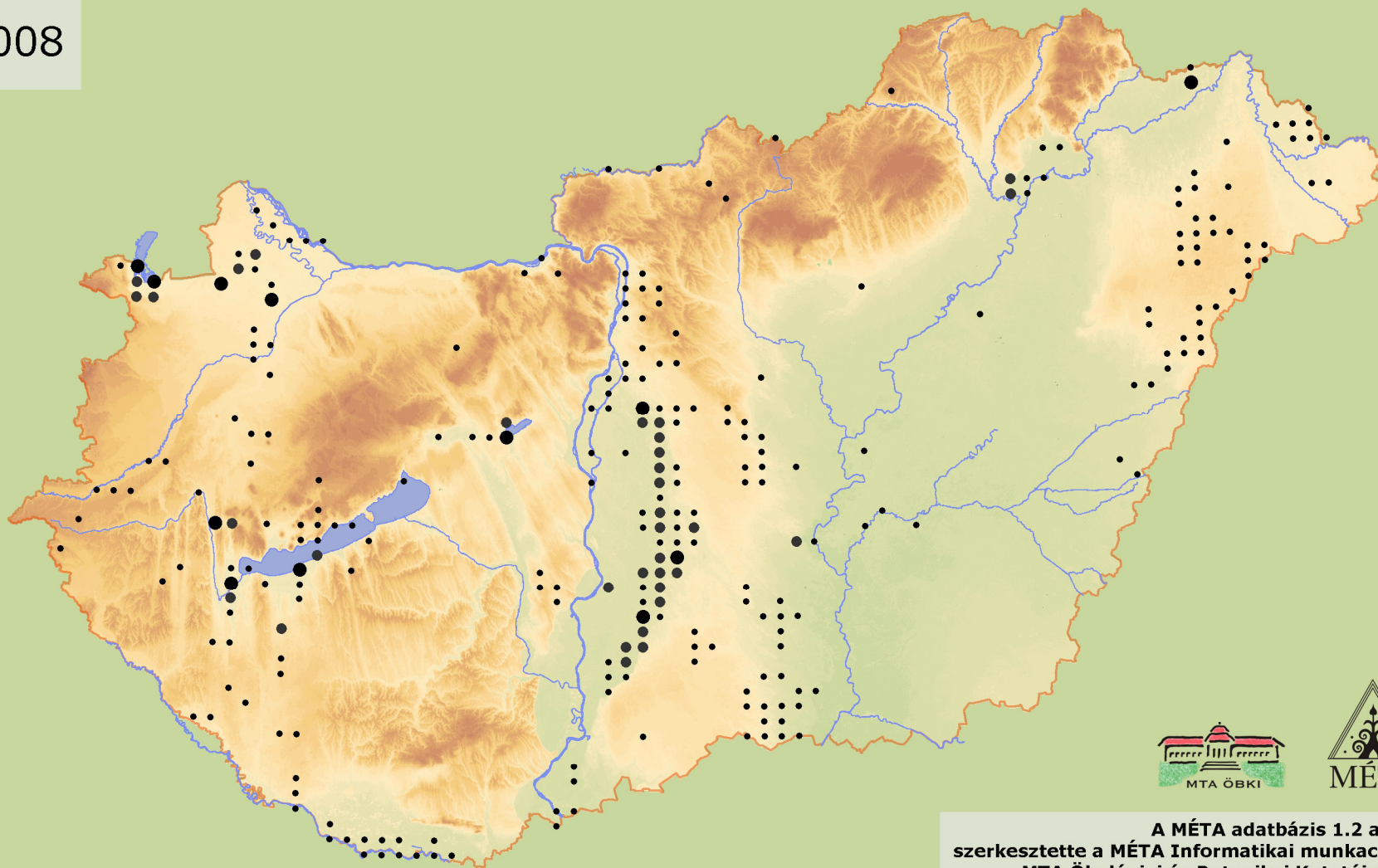
Az úszólápok kialakulásához elengedhetetlen a vegetatív növekedés kiindulópontjául szolgáló kiépítetlen partvonal vagy egy belső sziget lehet. Feltétel az állandó vízszint.

Az úszólápokat fenyegeti a vízszintcsökkenéssel járó „leülés” is. Ha ez tartós, akkor a domináns növények legyökerezhetnek, és egy esetleges (gyors) vízpótlás már ugyanolyan hatással lesz, mint a nádasoknál: kipusztul a növényzet.

B1b

Nádas úszólápok, lápos, tőzeges nádasok és télisásosok - Peaty reed beds and floating fens

2008

A MÉTA adatbázis 1.2 alapján
szerkesztette a MÉTA Informatikai munkacsoport
MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete
Vácrátót, 2008. november

A nem tűzeges nádasoknál sokkal ritkább, hazai kiterjedése alig 5900 ha.

Nagy állományai a Dunai-Alföldön vannak (2520 ha), főként a Turjánvidéken és az Őrjegben, részben a Dráva-síkon és a Velencei-tónál.

A Tiszai-Alföldön ritkább (480 ha), elterjedése a Nyírségre, Beregi-síkra és a Sajó torkolatvidékére korlátozódik.

A Dunántúli-dombságban (1470 ha, főleg a Balaton déli övezetében) és a Kisalföldön (970 ha, a Hanságban és a Fertőn).

Másutt szórványos.

B2 - Harmatkásás, békabuzogányos mocsári-vízparti növényzet:

Meghatározása: Édesvizek, vízpartok közepes magasságú, többnyire laza szerkezetű növénytársulásaival jellemezhető, napfényes, általában sekély vizű, pionír jellegű élőhelyei. Jellemző, illetve domináns fajaik: *vízi harmatkása*, *fodros harmatkása*, *ágas békabuzogány*, *pántlikafű*, *nyílfű*, *kálmos*, *rizsfű*.

© Biró Marianna
MÉTA Fotótár

Termőhely:

Közös ökológiai sajátosság a tartós (de nem egész éven át tartó) vízborítás és a legalább lassú vízáramlás.

Részben idetartoznak a friss vizű patakokat és a sebesebb folyókat kísérő nádas jellegű társulások. Másrészt ide sorolhatók a meleg állóvizekben vagy lassú folyású eutróf vizekben növvő alacsony nádas jellegű növénytársulások.

Állománykép:

Többnyire 1-1,5 m magas, lazább szerkezetű, gyakran kétszintű, fajszegény társulások, amelyeket olyan évelő növények alkotnak, amelyek az elárasztást jól elviselik.

A domináns fajok sarjtelepképzők.

A B2 élőhely jellemző állományalkotó fajai

Regenerációs potenciál:

Az élőhely a tavi, vízparti szukcesszió során sásos vagy nádas élőhelyekké alakul át.

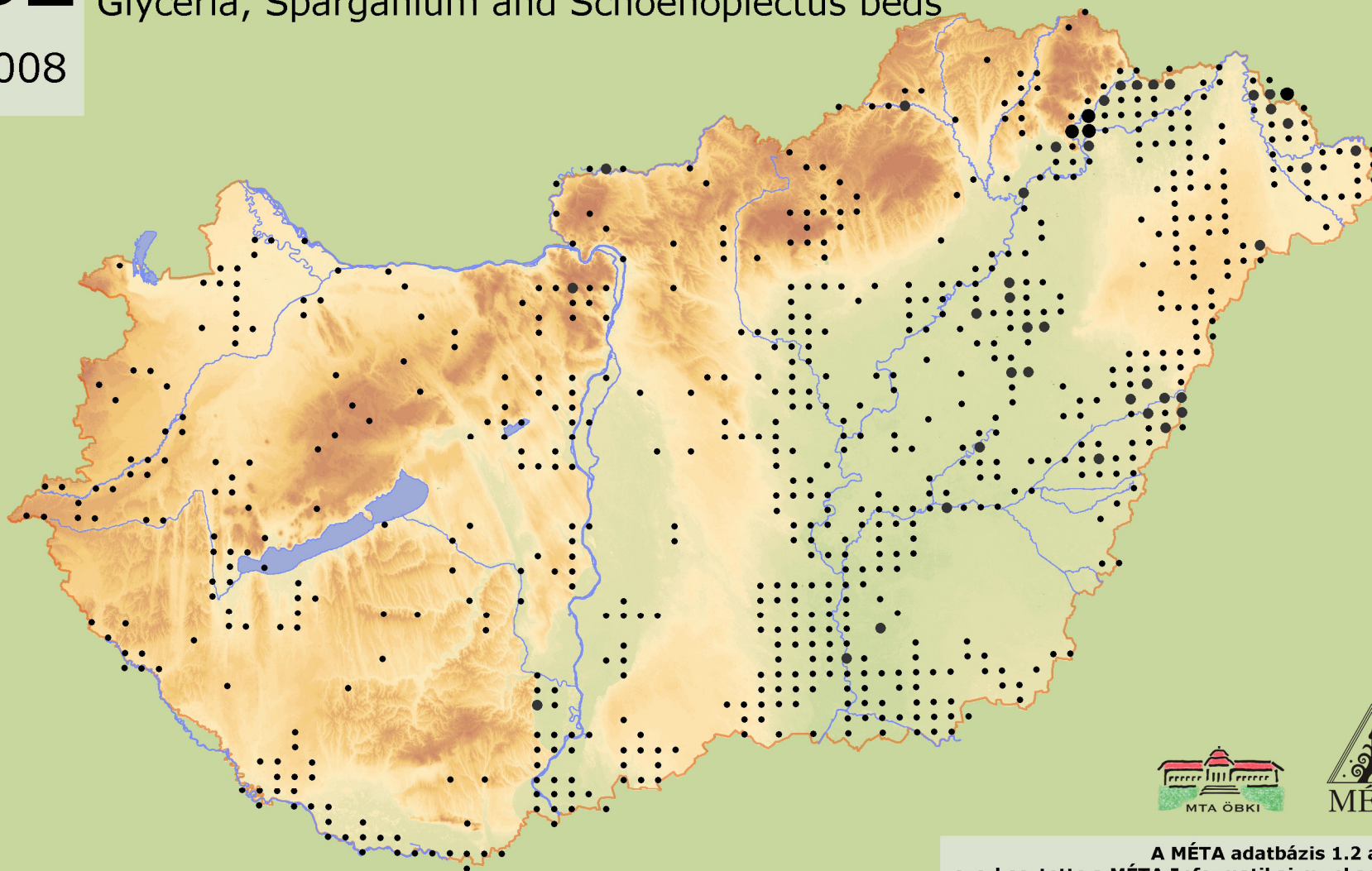
Minden olyan hatás, amely a szukcessziót lassítja, egyben ennek az élőhelynek a fennmaradását is elősegítheti. Jellemző lehet például a nagyobb alföldi állományokat felégetése.

Az élőhely cserjésedése, valamint inváziós fajok terjedése a regenerálódási képességet erősen csökkenti.

B2

Harmatkásás, békabuzogányos mocsári-vízparti növényzet - Glyceria, Sparganium and Schoenoplectus beds

2008

A MÉTA adatbázis 1.2 alapján
szerkesztette a MÉTA Informatikai munkacsoport
MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete
Vácrátót, 2008. november

Hazai kiterjedése mintegy 3750 hektár.

Ennek 84%-a a Tiszai-Alföldön található (3150 ha).

Elterjedtebb még a Dunai-Alföldön (270 ha), különösen az Alsó-Dunavölgyben és a Dráva-síkon, valamint az Északi-középhegység folyói, patakjai mentén (160 ha).

Másutt ritkább.

B3 - Vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídőrös, mételykórós mocsarak:
Meghatározás: Alacsony, többnyire kevésbé versenyképes mocsári növények által alkotott, laza szerkezetű, vagy törpe termetű mocsári növények állományaiból álló, gyakran iszapos felszínen létrejövő vízparti társulások. Jellemző fajok: *virágkák*a, *hídőr*-fajok, *mocsári csetkák*a. Ide soroljuk a mételykórós mocsarakat is.

Termőhely:

Nyáron erősen felmelegedő folyó- és állóvizek, árkok és csatornák partján, főleg keményebb aljzaton kialakult, nagy vízszint-ingadozású vagy többszöri elöntésre kerülő partszakaszok társulásai. Pionír jellegű élőhelyek, amelyek idővel nádasokká vagy sásosokká alakulhatnak át.

Állománykép:

Alacsony, vagy törpe termetű többnyire kevésbé versenyképes mocsári növények által alkotott, laza szerkezetű vízparti növényzet.

A B3 élőhely jellemző állományképei és fajai

Regenerációs potenciál:

Az élőhely mindaddig könnyen regenerálódik, amíg nádasba, sásosba való alakulása akadályozott.

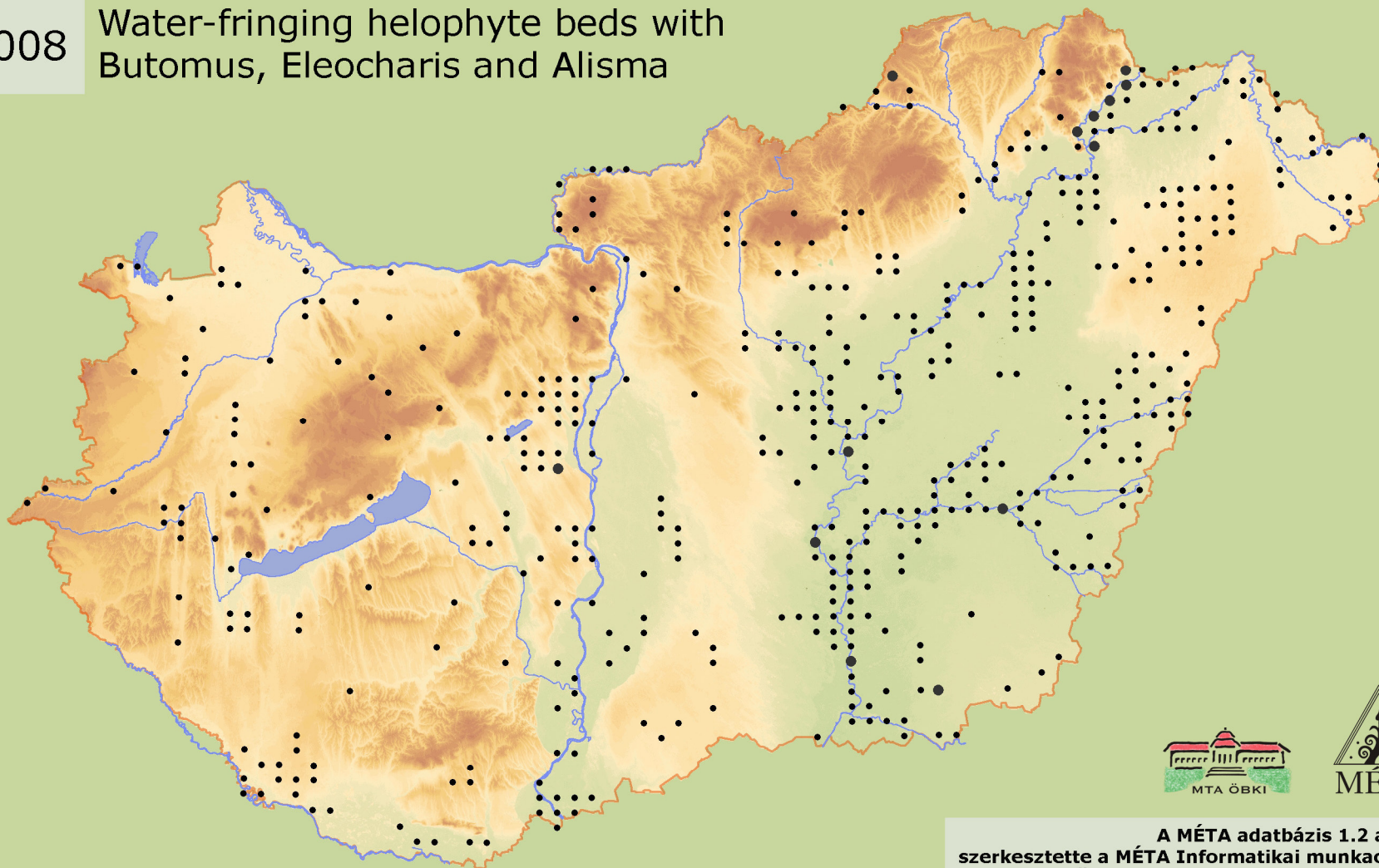
Emellett szükséges a megfelelő vízellátottság – időszakos vízborítás – biztosítása is.

B3

2008

**Vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídőrös, mótelykórós
mocsarak -**

Water-fringing helophyte beds with
Butomus, Eleocharis and Alisma

A MÉTA adatbázis 1.2 alapján
szerkesztette a MÉTA Informatikai munkacsoport
MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete
Vácrátót, 2008. november

Országos kiterjedése 1350 ha,
ennek döntő része a Tiszai-Alföldre esik (1100 ha, 81%).
Szórványos a Dunai-Alföldön (150 ha).
Másutt ritka.

B4 - Lápi zsombékosok:

Meghatározás: Legalább időszakosan vízzel borított, tápanyaggal közepesen ellátott termőhelyen kialakuló gyepes társulások, amelyekre jellemző, hogy a növényzet növekedése révén szembetűnő felszíni egyenlőtlenségek (az állományon belül éles határral elváló zsombék-semlyék) jönnek létre. A növényzet alatt tőzegképződés folyik. A domináns zsombékképző fajok a: *zsombéksás*, *rostostövű sás*, *bugás sás*, *dárdás nádtippan*, *tengerparti szittyó*.

Termőhely:

Lápok tartósabb vízborítású vagy egész évben vízzel átitatott talajú területein fordulnak elő.

Tőzegképződés az aljzatban általában kimutatható.

A vízszintingadozás rendszerint mérsékeltebb, mint a magassásrétek állományaiban, így a gyökérzóna folyamatosan nedves marad.

Állománykép:

Az állományalkotó fajok növekedési formájából következően rendszerint éles határral elváló zsombék-semlyék mozaik alakul ki.

A B4 élőhely jellemző állományképei

Regenerációs potenciál:

A regeneráció a domináns és kísérő fajok közeli előfordulásától és leginkább a vízellátottságtól függ.

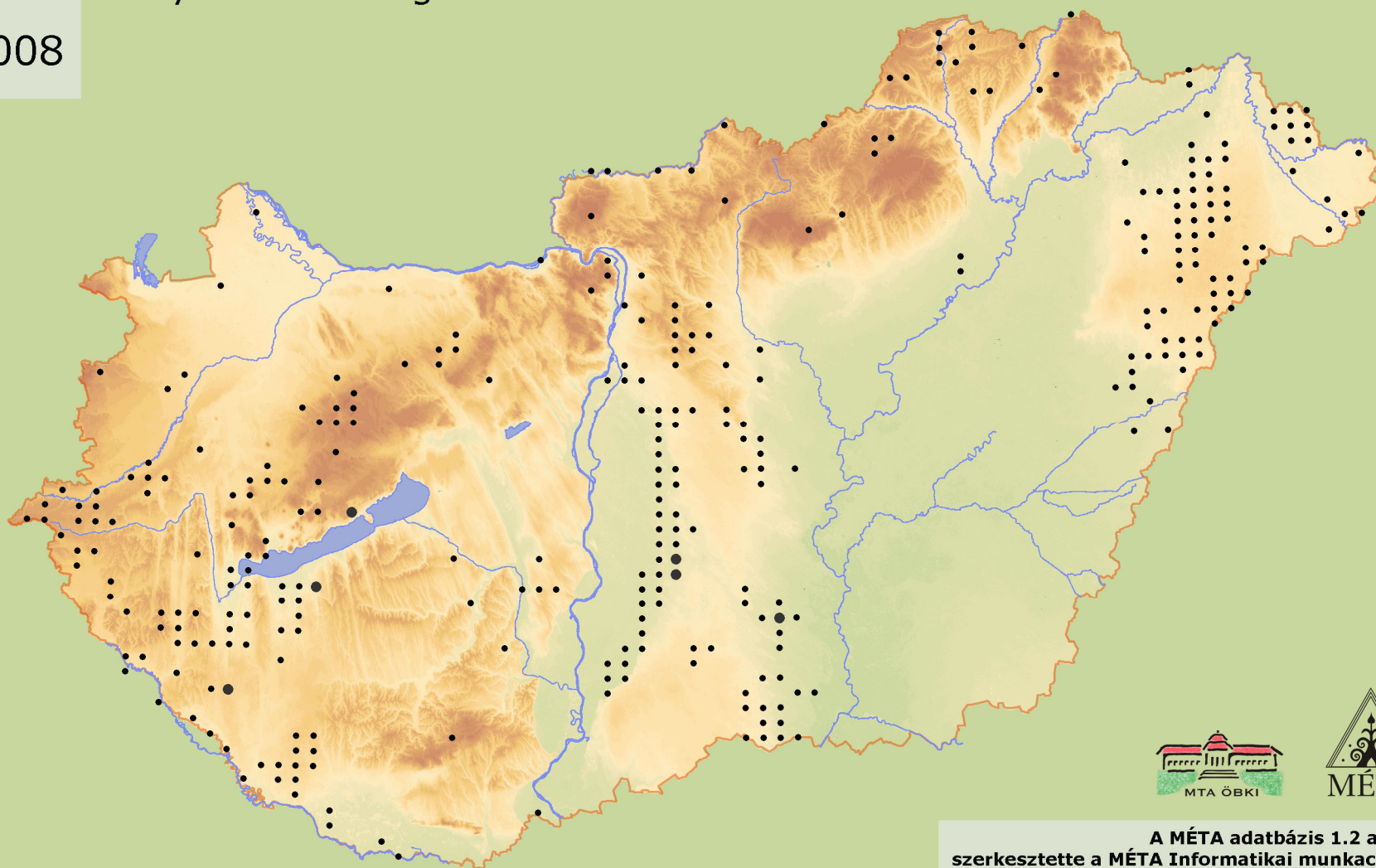
Kaszálás, legeltetés esetén a jó vízellátottságú állományok könnyebben regenerálódnak.

A vízállapotok helyreállítása után, ha van magforrás, 20 év alatt egy üresebb és kissé szerkezet nélküli állomány újra kialakulhat.

B4

Lápi zsombékosok -
Peaty tussock sedge communities

2008

A MÉTA adatbázis 1.2 alapján
szerkesztette a MÉTA Informatikai munkacsoport
MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete
Vácrátót, 2008. november

Viszonylag ritka és ritkuló élőhely, jelenlegi hazai kiterjedése mintegy 720 ha.

Mind a Tiszai-, mind a Dunai-Alföldön 190-190 ha van belőle, elsősorban a Turjánvidéken és az Őrjegben, valamint a Nyírségben.

Jelentősebb állományai vannak még a Dunántúli-dombságban Somogyban (185 ha) és a Nyugat-Dunántúlon az Őrségben (85 ha).

Másutt ritkább.

B5 - Nem zsombékoló magassásrétek:

Meghatározása: Legalább időszakosan vízzel borított, tápanyaggal jól ellátott termőhelyen kialakuló gyepes társulások, amelyekre jellemző, hogy a növényzet növekedése révén szembetűnő felszíni egyenlőtlenségek ritkán jönnek létre. A növényzet alatt tőzegképződés nincs. A domináns fajok az *éles sás*, *mocsári sás*, *kétsoros sás*, *bókoló sás*, *parti sás*, *rókasás*.

© Bölöni János
© MÉTA fotótár

Termőhely:

Általában időszakosan elöntött területeken (ártereken, hullámtereken) található. Nyílt vizek parti zónájában feltöltődési állapotként jelennek meg.

A vízszint és a talajnedvesség ingadozása a zsombékosokéhoz képest nagyobb és kevésbé kiszámítható.

Állománykép:

Többnyire tarackoló sásfajok alkotta egyenletes, szőnyegszerű állományok. A gyep magassága rendszerint eléri a fél-egy métert.

A B5 élőhely jellemző állományképei és fajai

Regenerációs potenciál:

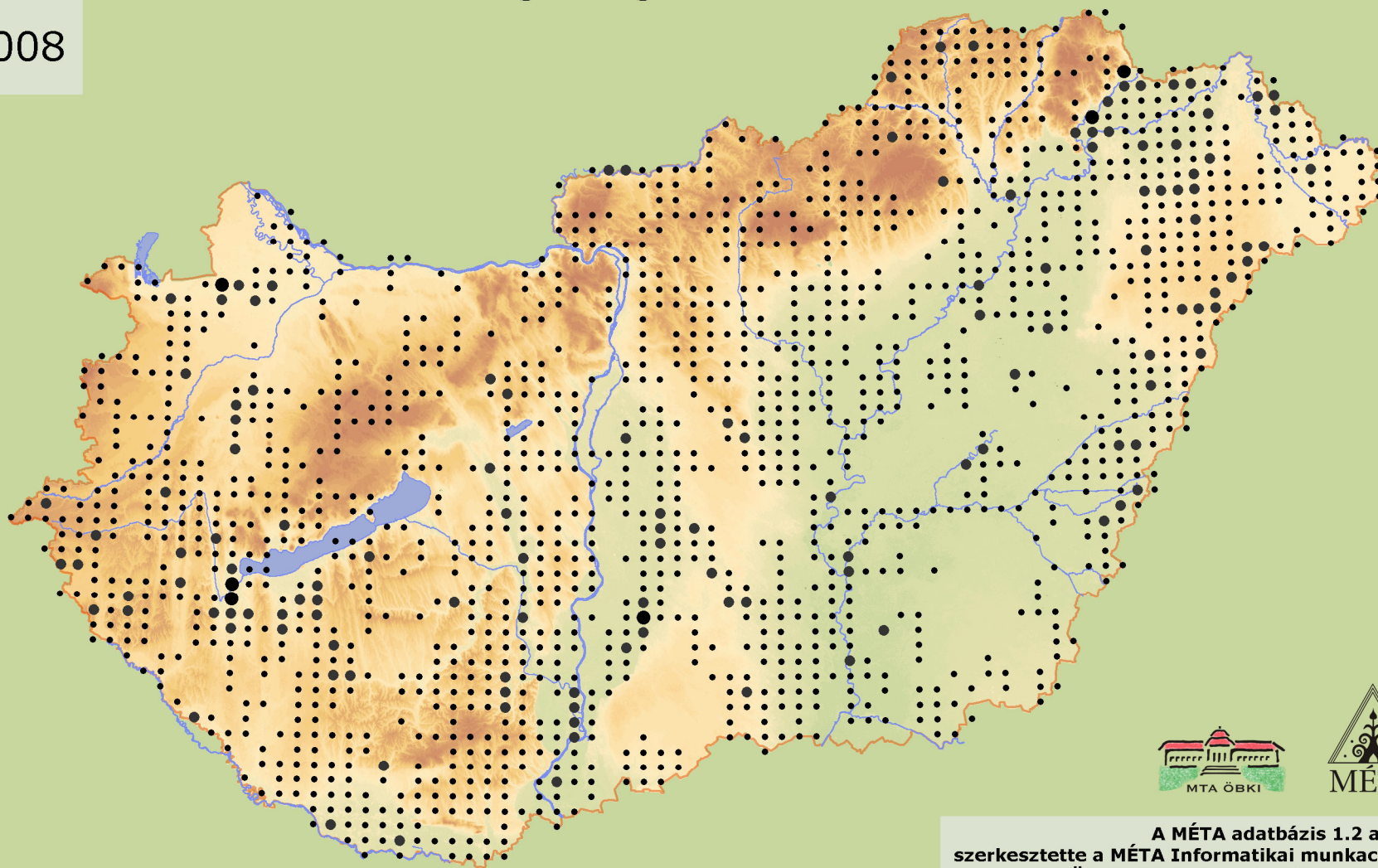
A nem zsombékoló magassásosok könnyen regenerálódnak.

Akár teljesen „új” felszínen is kialakulhat az élőhely, mindez elsősorban a felszíni vízkészlettől, a talaj szerkezetétől és a környező magassásosok állapotától függ.

B5

Nem zsombékoló magassásrétek -
Non-tussock beds of large sedges

2008

A MÉTA adatbázis 1.2 alapján
szerkesztette a MÉTA Informatikai munkacsoport
MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete
Vácrátót, 2008. november

Az élőhely, jelenlegi hazai kiterjedése 11800 ha körüli.

Legelterjedtebb a Tiszai-Alföldön (4200 ha), különösen a Nyírségben és a Felső-Tisza mentén.

A Dunai-Alföldön (2040 ha), főleg a lápvidékeken.

Gyakori a Dunántúli-dombságban is (2700 ha) és a Kisalföldön (1100 ha, főleg a Hanságban), a Nyugat-Dunántúlon is (890 ha), valamint az Északi-középhegység dombvidékein (680 ha), ritkább a Dunántúli-középhegységben (220 ha).

Sok nagy állománya áldozatul esett a lecsapolásoknak.

B6 – Zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak:

Meghatározása: Erősen szikes talajú, a vegetációs időszak jelentős részében szikes vízzel borított mocsarak, amelyek növényzetét uralkodóan *zsióka* (*szikikáka*), *kötő káka*, *tengerparti káka*, *egypelyvás csetkáka*, *nád* alkotja. Jellegzetes, kontinentális klímát igénylő vizes élőhely.

Termőhely:

Sekély, általában 25-50 cm mély, sós vizű élőhely. A nyár végére kiszáradó talaja szerkezet nélküli szoloncsák.

Az élőhely kialakulása és tartós fennmaradása magas talajvízszinthez és kontinentális klímájú, párologtató vízgazdálkodású területekhez kötődik. Tőzegfelhalmozódás nincs.

Állománykép:

Az élőhely növényzetének kinézetét a magas növésű (80-120 cm) kákafélék határozzák meg.

Nagy kiterjedésű homogén állományokat is alkotnak, de gyakori az uralkodó fajok által kialakított mozaikosság.

A B6 élőhely jellemző állományképei

Regenerációs potenciál:

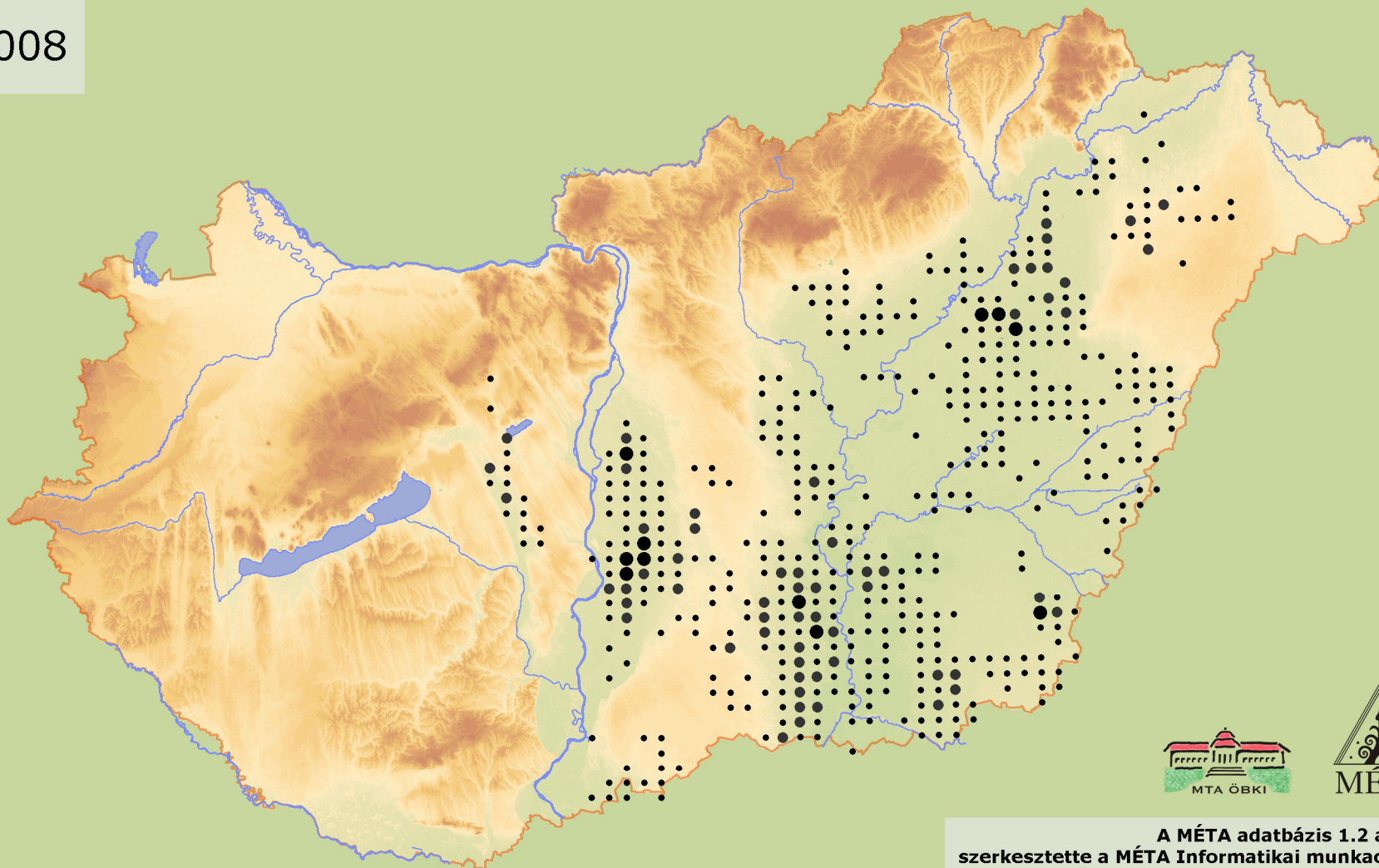
Megfelelő körülmények között igen könnyen regenerálódik, a regenerálódott állományok – a társulások fajszegénysége okán – az eredetiektől nem különböznek, így rövid időn belül tipikus állományok jöhetnek létre mesterségesen kialakított élőhelyeken is.

Az élőhely tartósabb kiszáradása esetén a sziki mocsár eltűnik, de elegendő néhány vizes év, és a teljes állomány a korábbi állapotnak megfelelően maradéktalanul megújul.

B6

Zsiókás és sziki kákás szikes mocsarak - Saltmarshes

2008

A MÉTA adatbázis 1.2 alapján
szerkesztette a MÉTA Informatikai munkacsoport
MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete
Vácrátót, 2008. november

Jelenlegi hazai elterjedési területe megközelíti a 7400 ha-t.

Csak az Alföldön fordul elő. A Dunától nyugatra a Sárvíz völgyétől eltekintve hiányzik.

A Tiszai- és a Dunai-Alföldön közel azonos elterjedtségű (3700, ill. 3600 ha).

Leggyakoribb a Duna-síkon, a Duna-Tisza közti hátság keleti felén, valamint a Hortobágyon.

BA - Csatornák, szabályozott patakok, mesterséges tavak parti zónájában és közvetlen partközeli víztestében kialakult fragmentális mocsarak és kisebb hínarasok:

Ennek az Á-NÉR kategóriának a létrehozásának célja az volt, hogy legyenek adatok gyűjtve a mesterséges termőhelyű vízi-mocsári növényzetről.

Meghatározás: Belvízelvezető és öntöző csatornák, szabályozott medrű patakok, valamint mesterséges állóvizek (halastavak, víztározók, bányagödrök, kubikok) rendszerint sávszerű, de mozaikos (hosszabb-rövidebb szakaszonként váltakozó) parti mocsári zónája (nádas, sásos, hídörös, harmatkásás stb.) és a közvetlenül partközeli víztestben lévő hínármozaik.

Termőhely:

Belvízelvezető és öntöző csatornák, szabályozott medrű patakok, valamint mesterséges állóvizek (halastavak, víztározók, bányagödrök, kubikok) rendszerint sávszerű, de mozaikos (hosszabb-rövidebb szakaszonként váltakozó) parti mocsári zónája.

Állománykép:

A keskeny mesterséges vízi-mocsári termőhelyek gyakran csak 5-10 fajból állnak, de ezek átmenetekben gazdag, fragmentált állományokból álló mozaikokat képeznek.

Máskor jól regenerálódott és ritka fajokban gazdag, de túlságosan mozaikos ez a termőhely.

A „BA” élőhely jellemző képe

© Biró Marianna
MÉTA Fotótár

Regenerációs potenciál:

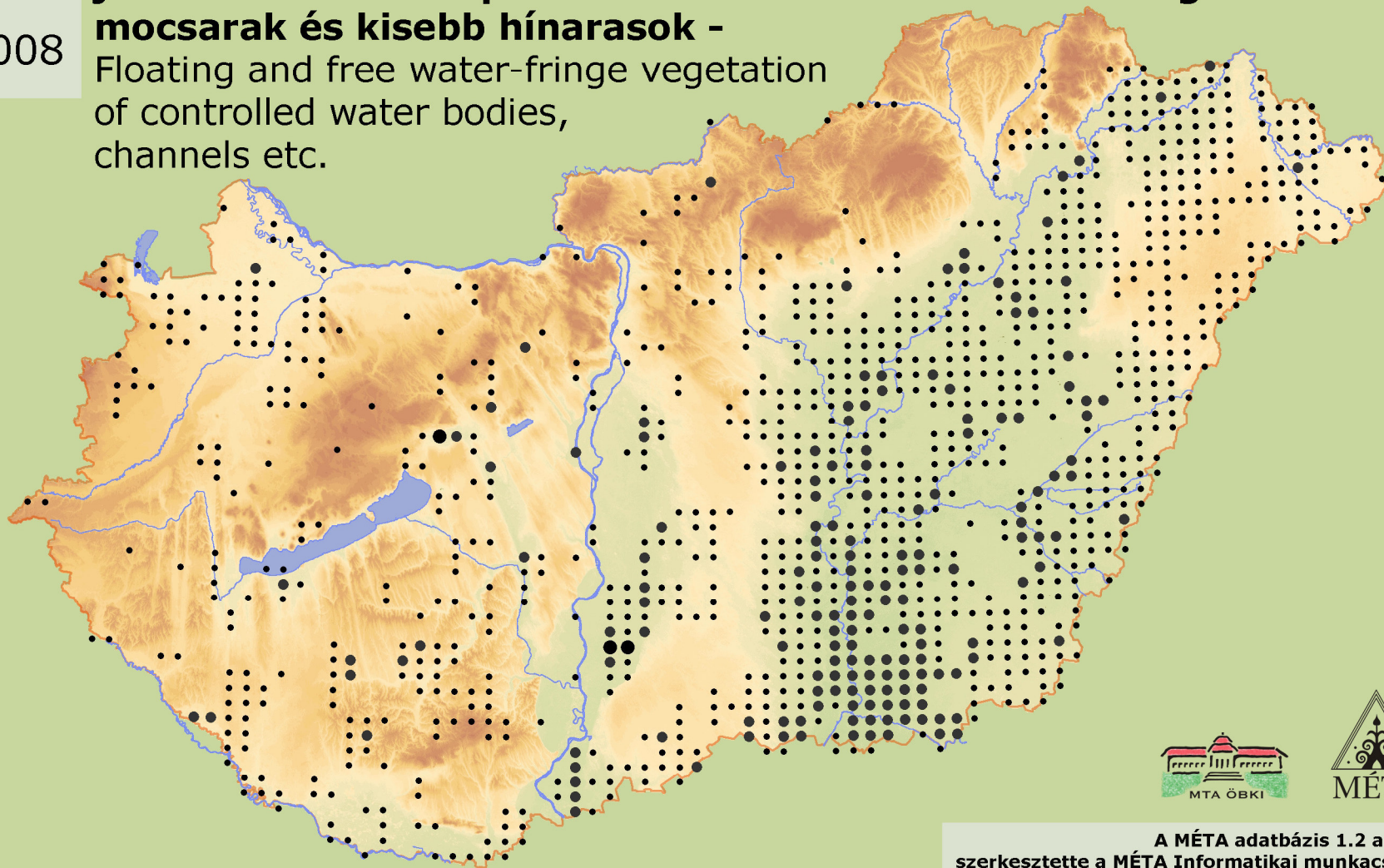
Lényegében megfelel a "B" és "A" csoportba tartozó élőhelyeknél leírtaknak.

BA

2008

Csatornák, szabályozott patakok, mesterséges tavak parti zónájában és közvetlen partközeli víztestében kialakult fragmentális mocsarak és kisebb híjarasok -

Floating and free water-fringe vegetation of controlled water bodies, channels etc.

A MÉTA adatbázis 1.2 alapján
szerkesztette a MÉTA Informatikai munkacsoport
MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete
Vácrátót, 2008. november

E mozaik jelenlegi hazai kiterjedése kb. 11000 hektár lehet.

A leggyakoribb a Tiszai- (6900 ha), valamint a Dunai-Alföldön (3300 ha), az egykori árterületek és belvizes tájak lecsapoló csatornáiban, valamint a halastavakban.

Szórványos a Kisalföldön (210 ha) és a Dunántúli-dombságban (650 ha).

Másutt ritka.

Az elterjedése hazánk megszüntetett ártereit és belvizes tájait is mutatja.

Forrásgyepek és tőzegmohás lápok

C1 – Forrásgyepek

C23 - Tőzegmohás átmeneti lápok és tőzegmohalápok

C1 - Forrásgyepek:

Meghatározás: Források, felszínre kerülő rétegvizek környékén, hűvös, párás környezetben kialakuló, főként mohák, illetve néhány edényes növényfaj által uralt élőhelyek.

Termőhely:

Hegy- és dombvidéki, szivárgó vizű erdei vagy lápréti források környékén, kőzeten vagy ásványi talajon, nedves, hűvös, magas légnedvességű környezetben találhatók. A kifolyó víz oxigénnel telített.

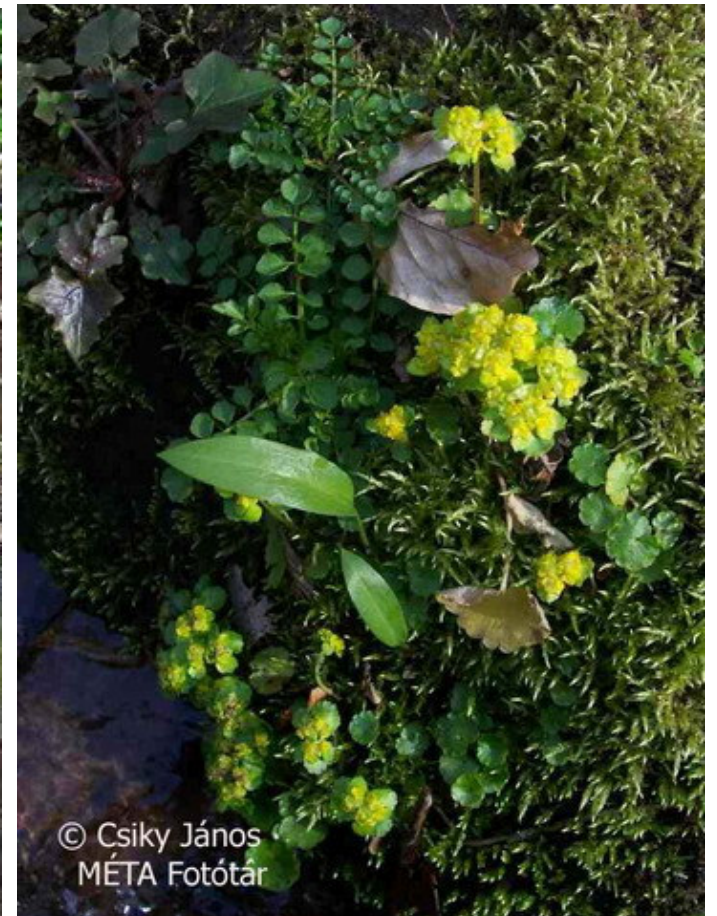
Állománykép:

Források kifolyói körül kialakuló, kis kiterjedésű, gyepes – mohapárnás közösségek.

A „C1” élőhely jellemző állományképei és fajai

© Csiky János
MÉTA Fotótár

© Csiky János
MÉTA Fotótár

Regenerációs potenciál:

Kis kiterjedésű, sérülékeny élőhely, ezért állapotát a közvetlen környezet állapota erősen befolyásolja.

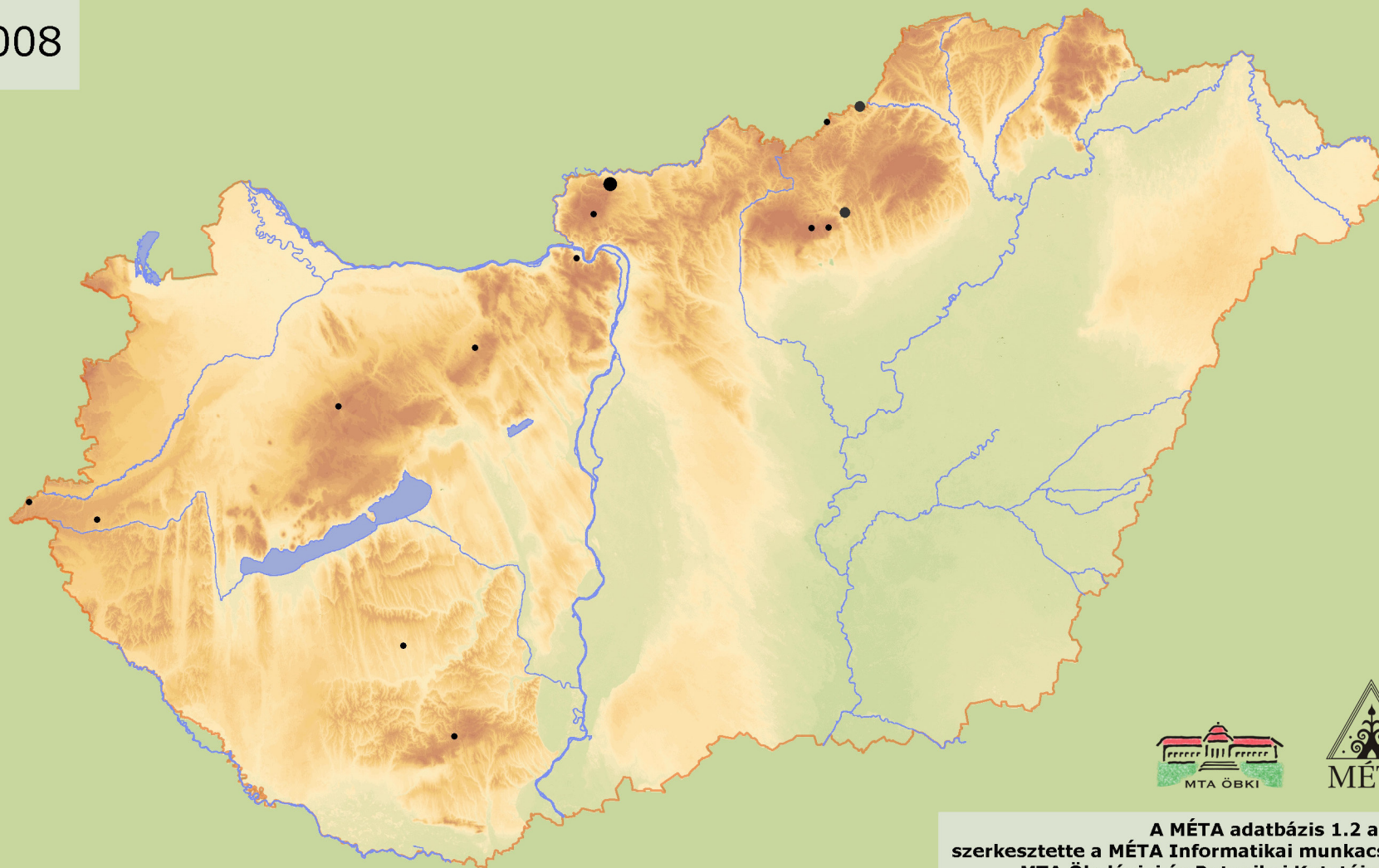
Egy-egy állomány regenerációs képessége főként a vízellátás kiegyenlítettségétől függ.

A regenerációt károsan befolyásolja a túltartott nagyvad állomány, emberi taposás, szennyezés.

C1

Forrásgyepek - Soft and hard water flushes

2008

A MÉTA adatbázis 1.2 alapján
szerkesztette a MÉTA Informatikai munkacsoport
MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete
Vácrátót, 2008. november

Nem gyakori és igen kis kiterjedésű, nehezen térképezhető élőhely, amely a MÉTA alkalmazott léptéke és módszere alapján csak kis eséllyel található meg. Ezért a MÉTÁ-ból származó elterjedési térképe igen hiányos.

C23 - Tőzegmohás átmeneti lápok és tőzegmohalápok:

Meghatározás: Mohaszintjében tőzegmohák uralta, zömükben fátlan lápok. Mészben, tápanyagban szegény, savanyú talajú ill. vizű, kis kiterjedésű vizes élőhelyek, amelyekben tőzeglépződés zajlik. A tőzegmohák (*Sphagnum spp.*) vagy kiterjedt szőnyeget alkotnak, vagy sásfélék (esetleg gyékény, nád) között fordulnak elő. Állandó felszín alatti vízborítás jellemzi őket, vagy vízen úszó tőzegen jön létre a tőzegmohás.

Termőhely:

Lefolyástalan, pangó, vagy – források közelében – áramló vizes területeken alakulnak ki. Méretük néhány négyzetmétertől akár egy hektárig is változhat (hazánkban).

Létrejöhetnek rétegforrások kifolyói mellett; elzárt morotvákban, holtágakban, pangó vizű, lefolyástalan medencékben. Tartós vízborítás jellemzi őket.

Vizük mészben, ásványi tápanyagban szegény, szerves anyagban gazdag, savanyú kémhatású (pH-ja 3 és 5 közötti). Talajuk tőzeg, vagy tőzegecs lóptalaj.

Állománykép:

Uralkodnak bennük a mohák és a lágyszárúak (magányos fák, cserjék előfordulhatnak). A tőzegmohák uralta mohaszint zárt, amely megjelenhet önállóan, vagy egy sásfélélből, gyékényből álló lágyszárú szint alatt.

Altípusaik:

- Tőzegmohás forráslápok, amelyek elsősorban rétegforrások, szivárgó vizek mentén alakulnak ki. Kis foltokat alkotnak lápréteken.
- Tőzegmohás átmeneti lápok, amelyek főként lefolyástalan medencékben jelennek meg. A vegetációt egy zárt lágyszárú szint uralja (sásfélék és gyékény), ezek a fő tőzegképző növények. A tövükben megjelenő mohaszintben uralkodnak a tőzegmohák.
- Tőzegmohalápok, amelyek lefolyástalan medencékben, valamint lefűződött morotvákban alakultak ki. Jellemző a zárt, főként tőzegmohák alkotta mohaszint, lágyszárú szintjük viszont gyér.

A „C23” élőhely jellemző állományképe

Regenerációs potenciál:

Egy-egy állomány regenerációja alapvetően a láp vízellátásától függ. Ha helyreáll a lápra jellemző tartós vízborítás, illetve magas vízszint, ez mind a cserjéknek – fáknek, mind a zavarástűrő mocsári fajoknak kedvezőtlen.

Jó vízellátottság esetén taposást követően is jól regenerálódik.

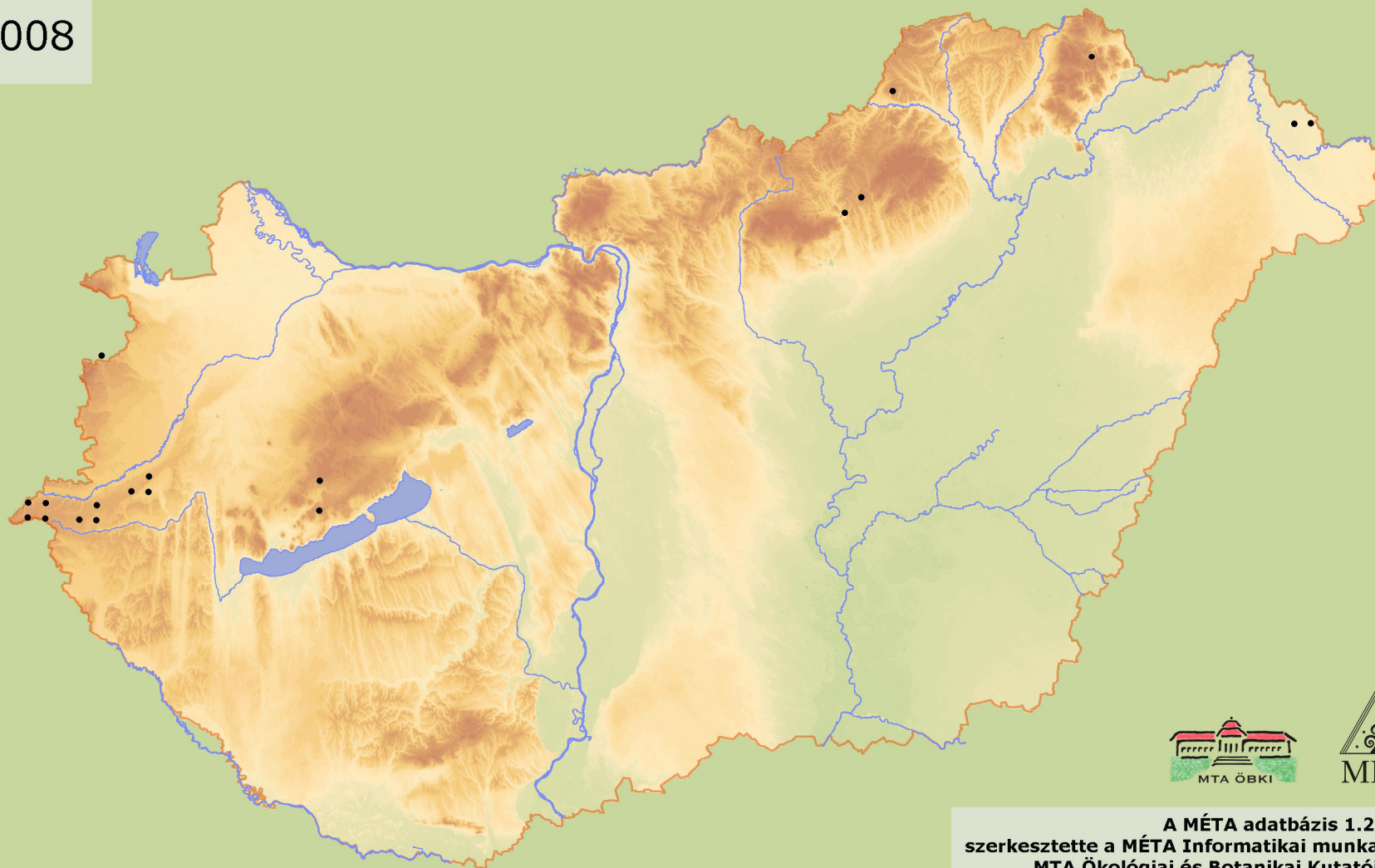
A cserjésedés, erdősödés növeli a párologtatást, ami szárazodást eredményez, ezért cserjeirtásra lehet szükség.

A tőzegmohák túlélő telepei kedvező termőhelyi körülmények között gyors terjedésre képesek.

C23

Tőzegmohás átmeneti lápok és tőzegmohalápok - Transition mires and raised bogs

2008

A MÉTA adatbázis 1.2 alapján
szerkesztette a MÉTA Informatikai munkacsoport
MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete
Vácrátót, 2008. november

Nagyon ritka élőhely, jelenleg mintegy 25 kis állománya ismert, amelyek összkiterjedése legfeljebb 5 ha.

Ritkaságuk és vegetációtörténeti, természetvédelmi jelentőségük miatt jól ismert élőhelyek.

Előfordulnak az Alföld északi részén (Szatmár-Beregi-sík: Csaroda, Beregdaróc),

az Északi-középhegységben (Sátor-hegység: Pálháza, Putnoki-dombság: Kelemér, Bükk: Egerbakta, Mátra: Sirok),

a Dunántúli-középhegységben (Bakony: Öcs, Balaton-felvidék: Monostorapáti)

a Nyugat-Dunántúlon (Kőszeg, Órség, Vendvidék, Kemeneshát).